

Informatie brochure **START!**

Leren autorijden met autisme tijdens de vakopleiding

“START! is een innovatief project dat een betere integratie van opleiding naar werk inclusief rijopleiding - voor jongvolwassenen met ASS mogelijk maakt”

Dr. C.C. Kan, psychiater Radboudumc

Gemeente Renkum

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

DE
ONDERWIJS
SPECIALISTEN

Radboudumc

Jacco Schlingmann®
Rijvaardig met ASS/AD(H)D

Het project **START! *leren autorijden met autisme tijdens de vakopleiding*** wordt gedurende 2016 binnen de gemeente Renkum uitgevoerd. De gemeente Renkum heeft een innovatiesubsidie toegekend waardoor dit project mogelijk is gemaakt.

START! draagt zorg voor het invoegen van het leren autorijden, zowel op theoretisch als praktisch vlak, in het al bestaande sociale ritme van de dag c.q. week van de leerling met ASS¹. Daartoe werkt Autorijschool Blik op Autisme² samen met De Onderwijsspecialisten vertegenwoordigd door dhr. T. van Duuren namens het Steunpunt Autisme, afdeling Oosterbeek en Doorwerth³, Siza⁴, de Hogeschool van Arnhem Nijmegen (HAN) en het Radboudumc – polikliniek ASS/AD(H)D.

De doelgroep van **START!** zijn jongeren van 17 tot ca. 27 jaar met ASS die inwoner zijn van de gemeente Renkum. De doelgroep betreft jongeren die onvoldoende begeleid worden in het leren autorijden, waardoor zij te weinig kansen krijgen om hun rijbewijs te halen en mede daardoor te weinig zelfvertrouwen opbouwen, noodzakelijk voor een goed participeren in de samenleving en specifiek op de arbeidsmarkt. Jongeren met autisme verschillen van jongeren zonder autisme in de executieve functies die nodig zijn voor het veilig uitvoeren van de rij-taak.

Doelstelling

De doelstelling is om de doelgroep een rijbewijs te laten behalen door een nieuwe samenwerking tussen de partners en (stage biedende) bedrijven binnen de gemeente Renkum tot stand te brengen. Door het behalen van het rijbewijs in combinatie met de samenwerking tussen autorijschool, praktijkonderwijs en bedrijven wordt de kans op goede stages en regulier werk substantieel vergroot en verbreed. De kans dat hiermee voorkomen wordt dat door de jongeren uitkeringen aangevraagd worden bij de gemeente, is hiermee vergroot. De kracht van **START!** is de samenwerking tussen de leerling en de projectpartners.

Daarnaast kan het empowerment, de zelfredzaamheid, het zelfvertrouwen, e.d. van de leerling dusdanig versterkt worden dat deze op allerlei leefgebieden (werk, wonen, met geld omgaan, relaties, etc.) vergroot worden. Dat geeft een 'boost' ten aanzien van de eigen regie van de jongere.

Rijbewijs als opstap

Het behoeft geen betoog dat het hebben van een rijbewijs letterlijk jouw wereld verruimt. Het behalen van een rijbewijs is echter voor deze groep niet vanzelfsprekend. Jongeren met ASS vragen namelijk om een andere manier van les krijgen dan regulier tot nu toe aangeboden wordt. Naast die

andere manier van les krijgen is het belangrijk dat alle betrokken partijen (de school, de ouder/begeleider en stage verlenend bedrijf) betrokken worden bij deze opzet. Dát is het speerpunt van het project **START! leren autorijden met autisme** tijdens de vakopleiding. Het project is daarom gericht op het realiseren van een doorlopende lijn: leerling-onderwijs-auto rijnschool- stage/ werk. Het project richt zich op het geven van voorlichting aan leerlingen met hun docenten en ouders/begeleiders over het volgen van specifieke rijlessen door Autorijschool Blik op Autisme.

Voor deze leerlingen is het behalen van een rijbewijs binnen een op hen toegepaste methode heel belangrijk.

De kans hierop wordt substantieel vergroot als alle betrokken professionals samenwerken en ondersteuning bieden.

- ¹ Autisme Spectrum Stoornis. ASS, ofwel autisme, is de verzamelnaam voor verschillende pervasieve ontwikkelingsstoornissen welke met name worden gekenmerkt door problemen met sociaal communiceren en stereotiep gedrag. Het betreft een aangeboren, grotendeels erfelijke aandoening, met een neurobiologische grondslag.
- ² www.blikopautisme.nl
- ³ Bieden (voortgezet) speciaal onderwijs en begeleiding aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.
- ⁴ Siza ondersteunt de doelgroep bij het organiseren van zijn leven op het gebied van wonen, leren en werken

Tijdens de rijlessen worden de routes gereden waarmee de jongere via haar/ zijn stage te maken heeft. Op deze manier wordt de jongere reeds vertrouwd gemaakt met het rijden van routes die ook in een toekomstige baan aan de orde zullen zijn (bijvoorbeeld het vervoer van goederen naar klanten).

De kracht van het hebben van een rijbewijs is, naast het effect op zelfvertrouwen, zelfbeschikking en empowerment, dat het je leven verrijkt en letterlijk onafhankelijker maakt! Bovendien maakt de beschikking over een rijbewijs dat de doelgroep minder kans heeft in een isolement terecht te komen, thuis komt en/of blijft zitten en beroep op (meer)zorg moet doen.

De reguliere methode van lesgeven past niet voldoende bij genoemde groep, omdat het lesgeven niet afgestemd is op die aspecten die vanuit het autistisch denken rekening houden met een andere manier van informatie verwerken. Dit specifiek autistisch gedrag moet worden herkend, erkend en gerespecteerd om vertrouwen te kunnen opbouwen. Zonder deze wederkerigheid in vertrouwen tussen leerling en instructeur, de zogenoemde 'klik', ontbreekt de basis om aan het leren autorijden te beginnen. Het ontbreken van vertrouwen versterkt de gevolgen dat jongeren dusdanig gefrustreerd raken dat zij voortijdig stoppen met de rijopleiding. Dat geeft deze jongeren onder meer een teveel aan stressfactoren, een hoge frustratiegraad en een verminderd zelfvertrouwen. Rijles geven aan een leerling met ASS omvat meer dan alleen lesgeven als rij-instructeur. Je volgt niet alleen hun 'rijproces' maar ook het proces van hun beperking waar ze tegenaan lopen en hun (vaak gefrustreerde) reactie hierop.

Met de uitvoering van het project START! krijgen jongeren met ASS ruimte om zelf op een actieve manier bij te dragen aan hun eigen zelfredzaamheid, te vertrouwen op hun mogelijkheden en kunnen zij hun participatie in de samenleving meer vormgeven.

In Nederland bestaat nog nergens een goede afstemming en samenwerking tussen leerlingen met ASS/AD(H)D, een specifieke autorijsschool die vanuit autistisch denken samenwerkt, speciaal voortgezet praktijkonderwijs en stage biedende bedrijven.

Met dit project willen we een doorgaande samenwerkingslijn tussen deze partijen realiseren!

Van de jongeren uit de doelgroep wordt in toenemende mate verwacht dat ze zich redden op de arbeidsmarkt, terwijl de ondersteuning die zij daarbij krijgen afneemt. Zij zijn relatieve nieuwkomers, beschikken bij toetreding tot de arbeidsmarkt vaak (nog) niet over de vereiste werknemers vaardigheden en kunnen, als gevolg van onbekendheid met beperkingen en onjuiste aannames, te maken krijgen met onbegrip, miscommunicatie en handelingsverlegenheid op de werkvloer. Een goede en ook leuke stage is daarom van groot belang. Als je beschikt over een rijbewijs is de slaagkans op zo'n stage veel groter.

Rijles traject

Jacco Schlingmann propageert bij ASS het aanbrengen van een vaste structuur in de rijles.

Een voorbeeld hoe er gestart wordt volgens de methode van Schlingmann is:

1. Kennismaken in vertrouwde omgeving: gelegenheid vragen te stellen en 'klik' te voelen
2. Plan van aanpak bespreken: wat is het meest ideale moment om te gaan lessen, wat past op langere termijn goed in het dagritme, plan een vaste dag en tijdstip voor langere periode.
3. Eerste vijf lessen plannen: afspraak maken om deze te evalueren, na evaluatie volgende stap gaan inplannen.

Verder wijst Schlingmann op het belang van positieve bekrachtiging:

“..... Velen hebben een negatief zelfbeeld, het gevoel hebben weinig goed te kunnen doen en over het algemeen minder goed denken te presteren dan (jong) volwassenen zonder diagnose. Hierdoor kan grote onzekerheid zijn ontstaan. Het is daarom van het grootste belang dat de leerling positief gewaardeerd en ondersteund wordt. Grijp veel situaties aan waarbij de leerling -in detail- kan worden gecompimenteerd. Zorg wel dat dit oprecht blijft. Benoem wat goed gaat en bevestig je leerling in zijn kunnen”.

Na het behalen van het rijbewijs is het zeer wenselijk om enkele keren een herhalingsles te plannen. De leerling is tijdens de les namelijk gewend aan de coaching en aan de lesauto die in zijn privéleven niet beschikbaar zijn. Omdat vooral leerlingen met autisme moeite hebben met het generaliseren van vaardigheden naar andere situaties (zoals een andere auto of een andere omgeving), is het belangrijk om dit extra te oefenen. Daarnaast biedt het aanbieden van herhalingslessen voor de leerling de mogelijkheid om vragen over nieuwe situaties stellen, nieuwe situaties uit te proberen (zoals rijden in de sneeuw) en vaardigheden op te frissen.

Na de periode van rijlessen en het behalen van het rijbewijs ontbreekt de begeleiding/nazorg in het dagelijkse leven. Dit brengt het risico met zich mee dat er gestopt wordt met autorijden. Bijvoorbeeld vanwege de angst om zonder instructeur auto te rijden. Immers hoe los je dan onverwachte, niet geleerde situaties op? Dat kan dan leiden tot verlies van verworven vaardigheden. Elke drie maanden een terugkomles met een specifiek onderwerp motiveert om deze terugval te voorkomen.

Samenwerking en aanpak

Vanuit het project wordt onder meer contact gelegd met het Voortgezet Speciaal Onderwijs c.q. Praktijkscholen en het RIBW, zijnde organisaties waar de doelgroep voorgelicht wordt. Door rijlessen op te nemen binnen het onderwijsprogramma van de doelgroep wordt de kans van slagen op het behalen van het rijbewijs door de combinatie begeleiden, motiveren en inplannen sterk vergroot.

De samenwerking met en tussen deze partijen is blijvend, ook na afloop van het project, omdat deze gericht is op een duurzame relatie en het blijvend realiseren van de doelstelling.

Stage biedende bedrijven

Samen met de Radboudumc polikliniek ASS/AD(H)D wordt contact gezocht

met geïnteresseerde c.q. stage biedende bedrijven voor de doelgroep. Aan hen wordt onder meer kennis overgedragen met betrekking tot de doelgroep en samenwerking rondom het geïntegreerd autorijles volgen van de (toekomstige) stagiair en de effecten die dit voor het werk kan hebben.

Onderzoek

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen is verantwoordelijk voor het onderzoek. Een fundamenteel uitgangspunt is dat “auto leren rijden” voor de doelgroep ook een grote kans biedt op generalisatie van vaardigheden, zoals zelfredzaamheid, zelfinitiatief en zelfvertrouwen naar andere gebieden als werken, wonen en sociale contacten. Het is belangrijk om hier inzicht in te krijgen. Daarnaast geeft het onderzoek waarschijnlijk ook inzicht in wat de samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, expertisecentra en stage verlenende bedrijven voor de deelnemers betekenen.

Het project draagt bij aan een grotere bewustwording dat iedereen mee kan doen in onze samenleving en aan een positievere beeldvorming over de doelgroep, waardoor integratie en participatie van de doelgroep wordt verbeterd.

**Wilt u als coach, ouder, opleider, regie-/stage-begeleider, leerling of werkgever
meer over START! weten?**

Neem contact op met:

Jacco Schlingmann
M 06 58 96 88 82
info@blikopautisme.nl
www.han.nl/autisme-project-start

Annemiek Kramer
M 06 49 87 51 05
annemiek@bureaukramer.nl
www.bureaukramer.nl/autisme-project-start